

När Marcel Prousts mormor dog i slaganfall var den berömde Parisprofessorn Dieulafoy på plats

Otaliga förebilder för Prousts myllrande persongalleri i »På spaning efter den tid som flytt» har mer eller mindre spekulativt identifierats av likaledes otaliga Proustforskare och fascinerade Proustläsare. Här och var i fiktionen stiger emellertid in några av tidens kända alldeles oförklädda.

En sådan är professor George Dieulafoy (1839–1911).

Mitt i den monumentala skildringen av La belle époque beskriver Marcel Proust mormoderns död i slaganfall. Berättelsen är symboliskt laddad och rikt ornamenterad med suggestiva allusioner. Under döds-kampen har i enlighet med tidens beprövade erfarenhet anbragts iglar kring hjässan; subtextuellt frammnar Proust bilden av Jesu blodiga huvud.

Beskrivningen i »Kring Guer-mantes» (i översättning av Gunnel Vallquist) av mormoderns döds-kamp är magnifik med skarpt iakttagna detaljer. Magnifik är också teckningen av den i Parissocietén välkände och beundrade professor Dieulafoy, utövande en palliativ roll:

Min far gick och tog emot honom i den angränsande salongen, liksom man tar emot en skådespelare som skall uppträda för gästerna. Han hade skickats efter, inte för behandling utan för att konstatera, som ett

»Ett vackert ansikte fyllt av nobelt medlidande». Så beskrevs professor Georges Dieulafoy av Marcel Proust. Proust, själv en erfaren patient, hade läkare i familjen: fadern och brodern Robert. Den senare var kirurg och blev så bemärkt för den fermitet med vilken han utskaffade prostator att kolleger under en tid benämnde ingreppet »proustatektomi».

BILD: NATIONAL LIBRARY OF MEDICINE

slags notarie. Ty doktor Dieulafoy kan ha varit en stor läkare och en märklig professor, men till dessa båda roller i vilka han excellerat lade han ytterligare en i vilken han under fyrtio år varit oslagbar, en roll lika originell som resonören, skrävlaren eller den ädle fadern, och som bestod i att komma och konstatera döds-kampen eller döden. Redan hans namn lät ana den värdighet med vilken han skulle fylla sitt ämbete, och när tjänsteflickan anmälde: »Doktor Dieulafoy», kände man sig som hos Molière.

— — —

Efter att ha undersökt min mormor utan att trötta henne och med en ytterlig tillbakadragenhet, som var en artighet mot den ordinarie läkaren, sade han med låg röst några ord till min far och bugade sig vördnadsfullt för min mor, varvid jag kände att min far fick behärska sig för att inte säga till henne: »Professor Dieulafoy». Men han hade redan vänt bort huvudet, angelägen att inte störa, gick ut ur rummet på det mest utsökta sätt och tog i förbigående emot det kuvert som räcktes honom. Han tycktes inte ha sett det, och vi undrade själva ett ögonblick om vi verkligen

hade givit honom det, till den grad skickligt hade han trollat bort det, utan att för den skull förlora det minsta av sitt snarast ökade allvar som stor konsulterande specialist i lång redingote med sidenslips och ett vackert ansikte fyllt av nobelt medlidande.

— — —

Denne eminente man är icke mer. Andra läkare, andra professorer har kanske blivit hans likar eller rentav hans övermän. Men det »ämbete» i vilket hans vetande, hans fysiska utrustning och hans förfinade uppföstran kom honom att fira triumfer, har upphört att finnas, i brist på kompetenta efterträdare.

Än idag dyker professorns namn upp

Så skrev Marcel Proust för evigt in Georges Dieulafoys namn i litteraturhistorien. I medicinhistorien skrev Dieulafoy in sig själv. Än idag dyker hans namn upp i våra sjukhusjournaler – numera oftast infogat i gastroskopiberättelser. Dieulafoys lesion är en submukös kärllanomali i magsäcken, en ovanligt tjockväggig men i övrigt histologiskt normal arteriol som utan relation till ulcussjukdom är en inte alltför ovanlig orsak till akut blödning, nu oftast endoskopiskt bemästrad. Själv ansåg Dieulafoy – felaktigt – att det handlade om ett förstadium till ulcus och kallade lesionen »exulceratio simplex».

Proust – själv en erfaren patient

Proust, som själv var en mycket erfaren patient, kunde också studera doktorer i sin närmaste omgivning. Pappan var en vetenskapligt produktiv läkare, brodern Robert Proust var kirurg och blev så bemärkt för den fermitet med vilken han utskaffade prostator att franska kolleger under en tid benämnde ingreppet »proustatektomi».

Marcel Proust dog 1922 i pneumoni, 51 år gammal.

Svante Arvidsson
överläkare, anestesikliniken,
Sahlgrenska Universitetssjukhuset/Östra, Göteborg

MEDICIN HISTORISK

Medicinhistoriska
ögonblicksbilder,
i form av en kort text
till en bra bild,
välkomnas!

»Medicinhistorisk paus»
Läkartidningen
Box 5603
114 86 Stockholm

Redaktör:
Kristina Räf